

12.10.2022

VN/27130/2022

Kunnille, kuntayhtymille, hyvinvointialueille ja aluehallintovirastoille

Palvelujärjestelmän varautuminen sähkökatkoihin talvikaudella 2022-2023

Tausta

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on vaikuttanut niin Suomen kuin koko Euroopankin energiamarkkinoihin. On mahdollista, että tulevan talvikauden aikana sähkön tuotanto ja tuonti eivät riitä kattamaan kulutusta ja Suomessa voi tulla pulaa sähköstä. Sähköpulan kehittyessä sähkön kulutusta on rajoitettava, minkä vuoksi sähkökatkokset ovat mahdollisia.

Sähköpulatilanteissa kantaverkkoyhtiö Fingrid arvioi tarvittavan irtikytkettävän tehon määrän ja keston sekä jakaa tehon tasapuolisesti jakeluverkkoyhtiöiden kesken. Jakeluverkkoyhtiöt puolestaan määrittävät ne verkon osat, jotka kytketään irti Fingridin pyytämän tehomäärän saavuttamiseksi. Jakeluverkkoyhtiöt kytkisivät käytännössä kahden tunnin välein verkkonsa eri osia irti pyydetyn tehomäärän saavuttamiseksi. Jakeluverkonhaltijat kytkisivät sähkönkulutusta irti keskijänniteverkon sähköaseman johtolähtöjen tasolla. **On huomioitava, että yksittäisiä sähkökäyttäjiä ei ole mahdollista erotella johtolähdöstä sähkökatkon ulkopuolelle.**

Sähkönjakelu pyritään turvaamaan priorisoituihin kohteisiin, mutta on mahdollista, että joudutaan tilanteisiin, ettei myöskään näihin kohteisiin voida toimittaa sähköä. **Tämän vuoksi on tärkeää, että kaikki toimijat varautuvat kahden tunnin kiertäviin sähkökatkoihin.** Energian säästäminen on paras tapa välttää tilanne, mihin tulee pyrkiä käytettävissä olevin keinoin.

Sosiaali- ja terveysministeriö kehottaa kuntia, sairaanhoitopiirejä ja hyvinvointialueita varautumaan ja valmistautumaan tilanteeseen etukäteen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon alueelliseen valmiuteen ja varautumiseen liittyvät tehtävät

Sosiaali- ja terveydenhuollon varautumista häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin johtaa, valvoo ja yhteen sovittaa sosiaali- ja terveysministeriö (STM). Valtion viranomaisten ja laitosten sekä kuntien on ennakko-varautumisella varmistettava tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa.

Kuntien ja sairaanhoitopiirien on varauduttava mahdollisten sähkökatkosten aiheuttamiin häiriöihin ja sen vaikutuksiin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmälle. Varautumisen ja toimenpiteiden tulee olla tilannetta ennakoivia.

Terveydenhuoltolaissa (1326/2010) säädetään terveydenhuollon alueellisesta varautumisesta. Terveydenhuoltolain 38 §:n mukaisesti sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on päätettävä yhteistyössä alueensa kuntien kanssa terveydenhuollon alueellisesta varautumisesta normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Erikoissairaanhoidon ja

perusterveydenhuollon yhteistyönä tapahtuvalla varautumisella edistetään terveydenhuollon kapasiteetin ja voimavarojen käyttöä ja potilasvirtojen ohjauksen etukäteissuunnittelua. Lisäksi erityisvastuualueen sairaanhoitopiirien on yhteistyössä suunniteltava ja sovitettava yhteen alueensa palvelujen tuotanto sekä vastattava terveydenhuoltolain 42 a §:n mukaisista valmiuteen ja varautumiseen liittyvistä tehtävistä.

Vastaavasti sosiaalihuoltolain (1301/2014) 33 b §:n 1 momentin mukaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen tulee valmiussuunnitelmin sekä häiriötilanteissa että poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin ja muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Yhtenäinen sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen valmiussuunnittelu ja tilannekuvan luominen turvaavat sosiaali- ja terveydenhuollon kyvykkyyttä vastata häiriötilanteisiin, kuten sähkökatkosten aiheuttamaan uhkaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen myötä edellä mainitut terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain säännökset kumotaan ja varautumista koskevat vastuut siirtyvät hyvinvointialueille. 1.1.2023 voimaan tulevan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lain 50 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialueen on varauduttava ennakkoon tehtävillä valmiussuunnitelmilla sekä muilla toimenpiteillä yhteistyössä alueensa kuntien ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueensa hyvinvointialueiden kanssa häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Pykälän 2 momentin mukaan hyvinvointialueen on varautumisessaan varmistettava palvelujen jatkuvuuden turvaaminen myös silloin, kun palveluja toteutetaan hankkimalla niitä yksityisiltä palveluntuottajilta.

Toimenpiteet sosiaali- ja terveyspalveluiden turvaamiseksi ja asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi

Sosiaali- ja terveysministeriö muistuttaa, että kuntien ja sairaanhoitopiirien on huolehdittava niille kuuluvien tehtävien suorittamisesta ja turvattava asiakkaiden ja potilaiden oikeus saada tarvitsemansa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut yksilöllisiä tarpeita vastaavasti.

Sosiaali- ja terveysministeriö korostaa, että kuntien ja sairaanhoitopiirien tulee laatia etukäteen suunnitelmat sähkökatkojen varalta tai päivittää jo olemassa olevia suunnitelmiaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän toiminta häiriintyy sähkön jakelun keskeytyessä ja palvelujen tuottaminen voi vaikeutua tai jopa estyä kokonaan. Erityisesti kriittisten ja välttämättömien palveluiden toteutuminen tulee varmistaa sekä lyhyiden että pitempiäaikaisten sähkönjakelun häiriöiden aikana. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikkojen lisäksi sähkökatkoihin varautumisessa on kiinnitettävä erityistä huomiota asiakasryhmiin, joilla on muuta väestöä pienemmät mahdollisuudet selvittää etenkin pitkän sähkökatkon seurauksista. Lisäksi huomiota tulee kiinnittää asiakkaisiin, joilla on käytössään arjessa selviytymisen ja hoidon kannalta elintärkeitä sähköisiä laitteita tai apuvälineitä (esim. kotihoidon asiakkaat ja hengityshalvauspotilaat).

Kuntien ja sairaanhoitopiirien tulee:

- tehdä yhteistyötä sähköjakeluverkon haltijoiden kanssa alueellaan ja selvittää sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikat ja erityisesti priorisoitavat toiminnot. Lisäksi alueilla on kartoitettava kotihoidon asiakkaat ja tehtävä suunnitelma siitä, miten asiakkaiden palvelu ja hoito turvataan sähkökatkojen aikana.
- Käydä läpi sosiaali- ja terveydenhuollon varautumissuunnitelmat ja tarvittaessa tarkentaa niitä sähkökatkoihin varautumisen osalta. Alueilla on oltava varautumissuunnitelmat siitä, miten sote-toimipaikkojen ja mm. kotihoidossa olevien asiakkaiden palvelut turvataan sekä lyhyiden että pitkien katkosten aikana kiinnittäen erityistä huomiota kiireellisten ja välttämättömien sosiaali- ja terveyspalveluiden turvaamiseen sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamiseen. Suunnitelmissa tulee huomioida mm. järjestöjen mahdollisuudet tukea viranomaisia ja omassa toiminnassaan huomioida sähkökatkosten johdosta tukea tarvitsevat henkilöt.
- Kartoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon käytössä oleva varavoima sekä harjoitella ja testata varavoiman toimintaa.
- Olla yhteydessä oman alueensa yksityisiin palveluntuottajiin, ja varmistaa, että ne ovat tehneet tarvittavat varautumistoimenpiteet sähkökatkojen varalta. Yksityisten palveluntuottajien kanssa tehdyt sopimukset on hyvä käydä läpi varmistaen, että palvelujen jatkuvuus sekä asiakas- ja potilasturvallisuus on taattu pitkienkin sähköjakelukatkosten aikana.
- Tehdä suunnitelma siitä, miten henkilöstö koulutetaan toimimaan sähkökatkosten aikana ja varautumaan siihen, että palvelut voidaan turvata. Alueilla tulee myös varautua siihen, että henkilöstöressurin tarve voi olla sähkökatkojen aikana suurempi mm. kotiin annettavissa palveluissa.
- Huolehtia siitä, että palvelujen piirissä olevilla asiakkailla (ja heidän läheisillään) on riittävä tieto, jotta he voivat omalta osaltaan varautua sähkökatkoksiin ja toimia niiden aikana. Erityisesti huomiota tulee kiinnittää haavoittuvimmassa asemassa oleviin asiakkaisiin.
- Tehdä tarvittavat muutokset asiakkaiden palvelusuunnitelmiin.

Edellä mainittuihin toimenpiteisiin tulee ryhtyä välittömästi. Mikä tässä kirjeessä koskee kuntia, koskee 1.1.2023 alkaen hyvinvointialueita, joille kuntien ja kuntayhtymien tulee toimittaa häiriötilanteisiin varautumista koskevat tiedot ja tehdä asiassa yhteistyötä.

Sosiaali- ja terveysministeriö kehottaa aluehallintovirastoja valvovana viranomaisena seuraamaan tilannetta ja tarvittaessa omalta osaltaan ohjaamaan palvelujen järjestäjiä ja tuottajia huolehtimaan, että sähkökatkoksiin ja niiden edellyttämiin toimenpiteisiin on alueellisesti varauduttu ja että asiakas- ja potilasturvallisuus sekä välttämättömät palvelut voidaan väestölle turvata.

Kansliapäällikkö

Veli-Mikko Niemi

Osastopäällikkö

Eveliina Pöyhönen

Lisätietoa [Valtionhallinnon yhteinen Astetta alemmas –kampanja](#)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeita energiansäästöön kotitalouksissa:
[Energiansäästö kotitalouksissa - THL](#)

Jakelu

Kunnat
Sairaanhoidopiirit
Hyvinvointialueet
Aluehallintovirastot

Tiedoksi

Perhe- ja peruspalveluministeri Kiuru
Valtiosihteeri Mäkipää
Erytisavustaja Lindeberg
Valtioneuvoston kanslia
Työ- ja elinkeinoministeriö
Suomen Kuntaliitto
Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos
Valvira

Ålands hälso- och sjukvård
Ahvenanmaan maakuntahallinto
STM osastot

VN/27130/2022-STM-1

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: